דשמעיה לר' מאיר דקאמר היא האכילתו מעדני עולם לפיכך קרבנה מאכל בהמה א"ל התינח עשירה עניה מאי איכא למימר אלא כשם שמעשיה מעשה בהמה כך קרבנה מאכל בהמה: **מתני'** היה מביא פילי של חרס ונותן לתוכה חצי לוג מים מן הכיור ר' יהודה אומר רביעית כשם שממעט בכתב כך ממעט במים נכנס להיכל ופנה לימינו ומקום היה שם אמה על אמה וטבלא של שיש וטבעת היתה קבועה בה כשהוא מגביה ונוטל עפר מתחתיה ונותן כדי שיראה על המים שנאמר [1]ומן העפר אשר יהיה בקרקע המשכן יקח הכהן ונתן אל המים: **גמ'** תנא פילי של חרס חדשה דברי רבי ישמעאל מאי טעמא דרבי ישמעאל גמר כלי כלי ממצורע מה להלן חרס חדשה אף כאן חרס חדשה והתם מנלן דכתיב [2]ושחט את הצפור האחת אל כלי חרש על מים חיים מה מים חיים שלא נעשתה בהן מלאכה אף כלי שלא נעשתה בו מלאכה אי מה להלן מים חיים אף כאן מים חיים לרבי ישמעאל הכי נמי דאמר ר' יוחנן מי כיור רבי ישמעאל אומר מי מעיין הן וחכ"א משאר מימות הן איכא למיפרך מה למצורע שכן טעון עץ ארז ואזוב ושני תולעת אמר רבה אמר קרא בבלי חרש כלי שאמרתי לך כבר אמר רבא לא שנו אלא שלא נתאכמו פניו אבל נתאכמו פניו פסולין מאי טעמא דומיא דמים מה מים שלא נשתנו אף כלי שלא נשתנה בעי רבא נתאכמו והחזירן לתוך כבשן האש ונתלבנו מהו מי אמרינן כיון דאידחו אידחו או דילמא כיון דהדור הדור ת"ש רבי אלעזר אומר עץ ארז ואזוב ושני תולעת שהפשיל בהן קופתו לאחוריו פסולין והא התם הדרי ומפשטי התם דאיקלוף איקלופי: נכנס להיכל ופנה לימינו וכו': מ"ט דאמר מר כל פינות שאתה פונה לא יהו אלא דרך ימין: מקום היה שם אמה כו': תנו רבנן ומן העפר אשר יהיה יכול יתקן מבחוץ ויכניס תלמוד לומר בקרקע המשכן אי בקרקע המשכן יכול יחפור בקרדומות תלמוד לומר אשר יהיה הא כיצד יש שם הבא אין שם תן שם תניא אידך ומן העפר אשר יהיה וגו' מלמד שהיה מתקן מבחוץ ומכנים בקרקע המשכן איסי בן יהודה אומר להביא קרקע שילה

לרבות

דשמעיה לרבי מאיר דאמר כו'. בפ"ק (לעיל דף ט:) גבי במדה שאדם מודד: **עניה.** לא האכילתו מעדנים למה מביאה מאכל בהמה: **אלא היא עשתה מעשה בהמה.** שהפקירה עצמה לתשמיש למי שאינה בן זוגה: **מתני' היה מביא.** הכהן: **פילי.** כוס של מים: **מן הכיור.** דכתיב מים קדושים (במדבר ה) ואין קדושים אלא שנתקדשו בכלי הכי תניא בסיפרי: **כשם שממעט.** רבי יהודה בכתב המגילה לקמן במתני' כך ממעט כאן במים: **ומקום היה שם.** ניכר מתוך שאר רצפת ההיכל: **טבעת קבועה בה.** לאחוז בטבעתה ולהגביהה מבין הרצפה שהיא כולה באבני שיש: **כדי שיראה.** צריך ליתן שיעור שיהא נראה וניכר על פני המים: **ונתן אל המים.** מדלא כתיב ונתן במים אלא אל המים משמע שלא יהא נבלע בתוכן: **גמ' מאי טעמא דרבי ישמעאל.** דבעי חדשה: **גמר ממצורע.** ושחט את הצפור האחת אל כלי חרש וגו': **שלא נעשה בהן מלאכה.** דהא חיים כתיב: **לר' ישמעאל.** דפרכת הא אליביה: **הכי נמי.** דבעינן מים חיים לסוטה דהא מן הכיור הוא נוטל ושמעינן ליה לר' ישמעאל בעלמא דאמר מי כיור מי מעיין הן דהיינו חיים: **משאר מימות הן.** אם רצה ליתן לתוכו מי מקוה יתן: **איכא למיפרך.** בהא ג"ש דרבי ישמעאל דגמר כלי כלי ממצורע: **מה למצורע שכן טעון כו'.** לפיכך כלי שלו חדש תאמר בסוטה שאין בה כל אלו: **אמר רבה וכו' בכלי שאמרתי לך כבר.** הכי משמע ליה לרבה מדלא כתיב ולקח כלי חרש ונתן בו מים וכתיב בכלי חרש משמע שכבר הוזכר כלי זה במקום אחר ואמר רחמנא הכא שבאותו כלי שאמרתי לך במקום אחר קח אותם ומאי ניהו דמצורע: **לא שנו.** רבנן דמתני' דבעו חרס ומכשרי בישן: **אלא שלא נתאכמו.** הושחרו פניו על ידי האור: **דומיא דמים.** אע"ג דלא גמרי ממצורע מיהו מינה ובה גמרי כלי דסוטה ממי סוטה ונהי דמי סוטה לרבנן לאו חיים נינהו דמכשרי בשאר מימות מיהת לא נשתנו וכלי נמי בעינן דלא נשתנה: **החזירן לכבשן.** של יוצר שמצרפים בו את הקדרות של חרס חדשות: **שהפשיל קופתו לאחוריו.** מדלא קתני שנעשה בהן מלאכה ש"מ אמלאכה לא קפיד אשינויא קפיד ואלו נתעקמו במשאוי: **והא [התם] הדרי ומפשטי.** וקתני פסולין אלמא כיון דאידחו אידחו: **דאיקלוף.** שעל ידי המשוי נתקלפו מקליפתן דשינויא דלא הדר הוא: **דאמר מר.** בסדר יומא (דף נח:) ובשחיטת קדשים (זבחים דף סב:) ויליף לה מפונים פונים [דה"ב ב] דשנים עשר בקר דים שעשה שלמה: **ומן העפר אשר יהיה בקרקע המשכן.** אי (א) לא היה כתיב בקרקע [והוה בעינן מקרקע המשכן ממש אבל השתא דכתיב בקרקע] משמע דאינו מקפיד אלא שיכנים העפר להיכל: **יכול יתקן.** יזמין עפר מבחוץ ויכניס בהיכל ויהיו בכניסתו: **ת"ל בקרקע.** בקרקעיתו: **אי בקרקע.** קא דרשינן ולא כתיב אשר יהיה יכול לא מצא שם עפר תיחוח נוח ליטול יחפור שם בקרדומות ת"ל אשר יהיה (ב) ומדלא כתיב ומקרקע המשכן יקח ש"מ לא הקפיד אלא שיהא מונח בקרקעית המשכן שעה אחת הא כיצד יש שם עפר תיחוח הבא משם: **אין שם תן שם.** על הקרקעית וחוזר ונוטלו ונותנו לתוך המים: **תניא אידך.** פליגא אהך קמייתא ותנאי היא כדקתני בה פלוגתא דתנאי והך דלעיל מיתוקמא כאיסי בן מנחם: (ג) **מן העפר אשר יהיה במשכן.** מדלא כתיב מקרקע המשכן יקח אינו מקפיד אלא שיכנים להיכל מלמד שמתקן מבחוץ ומכניס מבפנים להיכל ונותן אל המים וה"ל להניחו בקרקע ההיכל: **בקרקע המשכן איסי בן יהודה וכו'.** בקרקע המשכן למאי אתא כיון דילפינן מאשר יהיה דא"ל ליטלו מעל גבי קרקעית: **איסי בן יהודה אומר להביא קרקע בית עולמים** ה"ג לה בסיפרי [נשא ה יז]. ולא גרס לרבות שילה ונוב וגבעון ובית עולמים דשילה משכן הוא ולא צריך לרבויא דהוא עיקר הכתוב ונוב וגבעון אין משקין בהן סוטות דהא במה הואי ולא הוה שם ארון אלא מזבח הנחושת לבדו ולא קרבה בהן מנחת סוטה ולא שום חובת יחיד שאין לה זמן קבוע כדאמר בשחיטת קדשים (זבחים דף קיח.) ובמגילה (דף ט:) אבל בית עולמים הוצרך לרבות שלא תאמר משכן נאמר ולא מקדש. בית המקדש שבירושלים קרי ליה בית עולמים לפי שאין אחר קדושתו היתר במקום אחר ושוב לא שרתה שכינה במקום אחר:

איני

איכא למפרך מה למצורע. הא סוגיא כרב אחא בריה דרבא דאמר בפרק המפלת (נדה דף כג.) לרבי ישמעאל כל ג"ש שאינה מופנה כל עיקר למידין ומשיבין ולפי המסקנא דיליף ליה מכללי לא תיקשה נמי לרב יהודה דאמר[ט] אין למדין כל עיקר:

מה מים שלא נעשתה בהם מלאכה. וא"ת כיון דמי כיור הן מי לא עסקינן שקדש ממנו כבר יש לומר אפי' אם קידש בהן [ל]שילק מן הדדין שנו לא היתה מלאכה גבי נטילה דתנן בפ"ק דידים (מ"ג) עשה בהן מלאכה או ששרה בהן פתו פסולין ואפ"ה קתני (שם מ"ה) מים שנחתום מטבל בהן את הגלוסקין פסולין ושהוא מדיח בהן ידיו כשירין אלמא דלא חשיב מלאכה הדחת ידים אלא הדחת כלים ומי נחתום כדקתני התם:

ומה מים שלא נשתנו. תימה למאחר דמי כיור הן ומי כיור כשירין במי מקוה ומי מקוה שנשתנו מראיהן כשר כדתנן במסכת מקואות פ"ז (מ"ג) דמי צבע אין פוסלין המקוה בשינוי מראה ועוד תימה לרבי מאי שנא דהכא אמר מה מים שלא נשתנו ובפרק ב' דמסכת ע"ז (דף לג:) לא מסיק הכי גבי בישולי עובדי כוכבים ונראה דהכא נמי אסמכתא בעלמא הוא וליכא אלא פסולא דרבנן:

נתאכמו והחזירן לתוך כבשן האש מהו. תימה מ"ש דקא מבעיא ליה הכא בנראה וחוזר ונראה והא בפ' לולב הגזול (סוכה דף לג:) קא מבעיא לן ולא אפשיט ועוד מאי שנא מהא דאמר בזבחים פ"ב (דף יח:) בגדי כהונה שהיו מקורעין או מטושטשין ועבד עבודתו פסולה ואפי' הכי אם כיבם טשטוש וגיעול שלהן חזרו להתירן כדמייתי ברייתא פרק המזבח מקדש (שם דף פח.) בגדי כהונה אין עושין אותן מעשה מחט אלא מעשה אורג נתגעלו אין מכבסין אותן לא בנתר ולא באהל ופרכינן הא במים מכבסין אמר אביי ה"ק הוגעו במים מכבסין אותן בנתר אלמא דמכבסין אותן ולא אמר דנדחו. מ"ר: **והא** התם הדרי ומפשטי. פרש"י מדלא קתני שנעשה בהן מלאכה ש"מ אמלאכה לא קפיד אשינוי קפיד וקשיא לרבי מתוספתא דנגעים פרק אין מצורע ר' אליעזר אומר עץ ארז ואזוב ושני תולעת שנאמר בתורה שלא נעשית בהן מלאכה אלמא דמלאכה פוסלת בהן לר' אליעזר גופיה:

עין משפט נר מצוה

טז א מיי' פ"ג מהל' סוטה הל"ט סמג עשין נו:
יז ב מיי' שם הל"י:
יח ג מיי' שם הל"ט:
יט ד מיי' פ"א מהל' טומאת צרעת הלכה א סמג עשין רלו:
ה [מיי' שם]:
כ ו מיי' פ"ה מהל' ביאת מקדש הל"ג ועי' בכ"מ בפ"ג מהל' סוטה הל"ט:
כא ז ח מיי' פ"ג מהל' סוטה הל"ט ופי"ש בכ"מ:
[ט מיי' פ"ה מהל' ביאת מקדש הל' יב]:
כב י מיי' פי"א מהל' טומאת צרעת הל"א סמג עשין רלו:
כג כ מיי' פי"ד מהל' נשיאות כפים הל"ג:
כד ל מיי' פ"ד מהל' סוטה הל"ג:
כה מ מיי' שם הל"ב:

מסורת הש"ס

א) [לעיל ט.], ב) [נזיר לח.], ג) [במשנה שבמשניות פיילי וכ"כ הערוך שהוא כוס בלשון יון וכ"ה בפירוש הר"ב דברטנורה והתוי"ט], ד) זבחים כב:, ה) [מתוך תוס' ד"ה והא התם וכו' מוכח שהיה גרסתם רבי אליעזר], ו) זבחים סב: יומא טו: יז: מה. נח:, ז) [צ"ל שאינו וכן הגיה התוי"ט], ח) [נשא ה יז], ט) [ד' יז.], י) גי' רש"ל, כ) [שם כב:], ל) שלא ילק מן וכו'. מהרש"א וכ"ה בנ"י.

◆

תורה אור השלם

1. וְלָקַח הַכֹּהֵן מַיִם קְדֹשִׁים בִּכְלִי חָרֶשׂ וּמִן הֶעָפָר אֲשֶׁר יִהְיֶה בְּקַרְקַע הַמִּשְׁכָּן יִקַּח הַכֹּהֵן וְנָתַן אֶל הַמָּיִם: במדבר ה יז
2. וְצִוָּה הַכֹּהֵן וְשָׁחַט אֶת הַצִּפּוֹר הָאֶחָת אֶל כְּלִי חֶרֶשׂ עַל מַיִם חַיִּים: ויקרא יד ה

◆

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ומן וכו' אי הוה כתיב ומן העפר אשר יהיה במשכן ולא הוה כתיב בקרקע משמע דאינו מקפיד אלא שיכנים העפר להיכל כצ"ל ונ"ב נראה פרש"י ז"ל קא מפרש האי יכול מי' דה"ק אילו לא נאמר בקרקע אלא ומן העפר אשר יהיה במשכן יקח הייתי אומר יתקן מבחוץ ויכניס ת"ל בקרקע המשכן ואילו לא נאמר אשר יהיה אלא ומן העפר אשר בקרקע המשכן יקח הייתי אומר דיחפור בקרדומות ת"ל אשר יהיה ופי' רש"י דמדלא כתיב ומקרקע המשכן יקח ולאו דוקא הך לישנא קאמר רש"י אלא ה"ה ומן העפר אשר בקרקע המשכן יקח כמ"ש תחילה דאין חילוק בין מ"ש דומן העפר אשר בקרקע לבין מ"ש דומקרקע אידי ואידי משמעי דיקח מן הקרקע שבמשכן ממש אלא דרש"י הכא לשון קצרה נקט ומהרש"ל בהגהותיו הגיה בלשון רש"י כאן ואני אפשר ליישבו: (ב) ד"ה אי בקרקע וכו' דמדלא כתיב: (ג) ד"ה ומן העפר אשר יהיה מדלא כתיב ומקרקע כצ"ל ותיבת במשכן נמחק:

◆

מוסף רש"י

פילי של חרס. כלי גרוע של חרס שנו היה טומן עפר מקרקעית המשכן, כדכתיב ומן העפר אשר יהיה בקרקע המשכן, להשקות את הסוטה (נזיר לח.).

◆

תוספות שאנץ

פיילי כוס בספל אדירים מתרגמי' בפיילי: כדי שיראה על פני המים צריך ליתן שיעור כדי שיהיה נראה וניכר על פני המים דכתיב ונתן אל המים מדלא כתיב ונתן במים אלא אל המים משמע שצריך שיבא העפר אל המים שלא יהא נבלע בתוכו ל"ה. לא שנו לרבנן דמתני' דלא בעי חדשים אלא שלא נתאכמו פניו על פני האור. דומיא דמים ואע"ג דלא גמירי ממצורע מיהו מינה ובה גמרי כלי דסוטה ממי דסוטה. ונהי דמי סוטה לרבנן לאו חיים ניניהו דמכשרי בשאר מימות מיהא לא נשתנו וכלי נמי בעינן דלא נשתנה. תניא אידך פליגא אקמיתא דלעיל ותנאי הוא כדקתני בה פלוגתא דתנאי והך דלעיל מתוקמא כאיסי בן מנחם: מן העפר אשר יהיה במשכן מדלא כתיב ומקרקע המשכן יקח אינו מקפיד אלא שיכנים להיכל מלמד שמתקן מבחוץ ומכניס בפנים ל"ה. איסי בן יהודה אמר לרבות בית עולמים: